

Uitleg over bescherming van persoonsgegevens De cliëntenraad aan zet

Colofon

Uitgave

Landelijke Cliëntenraad
Postbus 95966
2509 CZ Den Haag
T (070) 3499790
www.landelijkeclientenraad.nl
info@lcr-suwi.nl

Auteur

Yvet Bommeljé

Met medewerking van

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)

Eindredactie

Rietje Krijnen

© Landelijke Cliëntenraad, oktober 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan de totstandkoming van deze publicatie is de grootst mogelijke zorg besteed. De Landelijke Cliëntenraad kan echter niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden, noch kunnen aan de inhoud rechten worden ontleend.

Inhoud

Colofon	2
Waarom deze uitleg?	4
Wat is privacy?	5
Privacy is een grondrecht	5
Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)	6
Persoonsgegevens en de uitvoering van de Wwb	8
Suwinet: inblik in persoonsgegevens	9
Veilig gebruik van persoonsgegevens	10
Wat moet de gemeente doen?	11
▶ Aandachtspunten cliëntenraden	12
● <i>Informatie voor de cliënt</i>	12
● <i>Beveiligingsplan en controle uitvoering</i>	12
● <i>Normen en handreiking</i>	13
● <i>Contact met de achterban</i>	14
Bronnen en gebruikers Suwinet	15

Waarom deze uitleg?

Om een uitkering te krijgen en te behouden moeten burgers veel gegevens aan de gemeente verstrekken. Vaak zijn dat heel persoonlijke gegevens, zoals de reden waarom iemand niet voldoende inkomen kan verdienen, wat de bezittingen zijn, gegevens over partner en kinderen, huisvesting, vorig werk. De gemeente kan nu al via het Suwinet heel veel persoonlijke gegevens van cliënten inzien. Daarnaast heeft de cliënt de plicht om informatie te verstrekken. De overheid is verplicht om zorgvuldig met al deze gegevens om te gaan en dat moet zij ook kunnen bewijzen. Dat geldt voor persoonlijke gegevens in papieren dossiers en voor de digitale gegevens (die in computers zijn opgeslagen).

In 2015 wordt de Participatiewet ingevoerd. Gemeenten moeten uitkeringsgerechtigden, waaronder ook arbeidsgehandicapten, aan het werk zien te krijgen. Wie werkt met loonkostensubsidie en ziek wordt, moet van de gemeente de zogenaamde re-integratiebegeleiding voor zieke werknemers krijgen. UWV doet dit nu voor alle zieke werknemers.

Voor de sociale dienst wordt het daardoor belangrijker om gegevens over de mogelijkheden en onmogelijkheden van cliënten te hebben. Dit kunnen gegevens over de gezondheid zijn: de zogenaamde 'bijzondere persoonsgegevens'. Deze gegevens mogen slechts bij uitzondering worden opgeslagen. Omdat niemand wil dat die gegevens voor iedereen in te zien zijn, stelt de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) extra eisen aan de opslag en gebruik van dit soort gegevens.

Daarnaast gaat de gemeente meer gegevens vragen over huisgenoten. Dit is nodig om de zogenaamde kostendelersnorm te bepalen: de korting op de uitkering als iemand kosten kan delen met anderen mensen in het huishouden.

Het veilig omgaan met alle persoonsgegevens wordt bij de sociale dienst belangrijker. Cliëntenraden moeten daarom weten:

- Welke rechten cliënten hebben om de gemeente (sociale dienst) en het UWV erop te wijzen dat deze persoonsgegevens moeten worden beschermd.
- Wat gemeenten wel en niet mogen vragen.

**Gemeente
moet
steeds meer
gegevens
hebben**

- Wat gemeenten moeten regelen om veilig met persoonsgegevens om te gaan.

De cliëntenraden kunnen cliënten daarover informeren. En cliëntenraden kunnen toetsen of de gemeente voldoende aan privacybescherming doet.

Wat is privacy?

Privacy betekent dat je als burger recht hebt op een ongestoorde persoonlijke levenssfeer. Dat wil zeggen dat je dingen kunt doen zonder dat anderen dat weten of je daarin hinderen. Bijvoorbeeld:

- Ergens zijn of naartoe gaan: alleen of met anderen.
- (Vertrouwelijke) brieven schrijven, telefoneren en e-mailen.
- Niemand mag zonder jouw toestemming je huis binnenkomen. Er gelden regels voor huisbezoeken en controles aan huis. ➔
- Jij bepaalt zelf aan wie je informatie over jezelf geeft.

Je mag niet zomaar in de gaten gehouden worden. De Sociale Recherche moet zich bijvoorbeeld aan strikte regels houden.

Privacy is een grondrecht

Het recht op privacy is in een aantal belangrijke wetten vastgelegd, zoals in artikel 10 van de Nederlandse Grondwet.

Artikel 10 Grondwet

Artikel 10

1. Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.
2. De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens.
3. De wet stelt regels inzake de aanspraken van personen op kennisneming van over hen vastgelegde gegevens en van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt, alsmede op verbetering van zodanige gegevens.

Bijgewerkt 03.07.2012

**Jij bepaalt
zelf aan wie
je informatie
over jezelf
geeft**

Het recht op privacy is geregeld, maar er zijn uitzonderingen. In andere wetgeving kan worden bepaald dat de overheid wél persoonsgegevens mag verwerken. In de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) staat wanneer in de praktijk precies jouw gegevens opgeslagen mogen worden. Er staat ook in wat de rechten van de burger zijn. Iedereen, dus ook de overheid, moet zich houden aan wat er in de Wbp is geregeld.

Internationaal

Ook internationaal is privacy vastgelegd. Zo staat in de Universele verklaring van de rechten van de mens (in artikel 12) dat: niemand onderworpen zal worden aan willekeurige inmenging in zijn persoonlijke aangelegenheden. ➔ Voor de EU-landen gaat (waarschijnlijk in 2015) de Europese Verordening Privacy gelden. Die is voor iedereen erg belangrijk. De plicht om persoonsgegevens te beschermen wordt nog scherper. Burgers krijgen steviger rechten. Overheden die zich niet aan de regels houden, zouden in de toekomst wel eens zeer hoge boetes kunnen krijgen. ➔

Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)

Verwerken van persoonsgegevens betekent: verzamelen, vastleggen, bewaren, opvragen en verstrekken.

De Wbp is in Nederland de basis voor de bescherming van de persoonsgegevens.

De sociale dienst (overheid) moet aan allerlei voorwaarden voldoen bij het verwerken van persoonsgegevens:

Doelbinding

Persoonsgegevens mogen alleen worden verzameld als het gaat om duidelijk omschreven en strak bepaalde doeleinden. Dit heet doelbinding.

Voor de sociale dienst is uitvoering van de wet SUWI en de Wwb de doelbinding. Zij mogen dus alleen persoonsgegevens verzamelen voor de uitvoering van doeleinden die in die wetten zijn vastgelegd. Ze mogen de

**Burgers
krijgen
steviger
rechten**

gegevens niet gebruiken voor de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). Behalve als dit wordt vastgelegd in de wet.

► **Proportionaliteit**

De sociale dienst mag niet zo maar alles vragen. Ze mogen alleen persoonsgegevens verzamelen die echt noodzakelijk zijn. Dat kan zijn om het recht op bijstand te bepalen en te kunnen ondersteunen bij het zoeken naar werk.

Voor de wet SUWI en de Wwb zijn nodig:

- de naam, adres en leeftijd
- de samenstelling van het huishouden
- het inkomen en het vermogen
- opleiding en werkervaring.

► **Bijzondere gegevens**

Sommige gegevens mogen niet verwerkt worden. Dat zijn bijvoorbeeld gegevens over je afkomst (etnische achtergrond: in welk land je geboren bent), strafrechtelijk verleden (of je een strafblad hebt) en gezondheid. Daarvoor gelden dus nóg striktere eisen.

Gegevens over gezondheid mogen alleen worden verwerkt als ze belangrijk zijn voor de re-integratie in verband met ziekte of arbeidsongeschiktheid. De cliënt moet toestemming geven en de ambtenaar heeft een plicht tot geheimhouding.

► **Informatieplicht**

De sociale dienst moet de cliënt uitleggen welke gegevens er worden verzameld, waarom dat gebeurt, waar de gegevens vandaan komen en wat er met de gegevens wordt gedaan.

► **Beveiliging**

De sociale dienst moet ervoor zorgen dat de persoonsgegevens van cliënten zijn beveiligd. Gegevens die niet meer worden gebruikt, moeten worden vernietigd.

Sociale dienst mag niet zo maar alles vragen

De cliënt heeft verschillende rechten:

▶ **Informatieverstrekking**

De cliënt moet weten welke gegevens er worden verzameld en waarom dat gebeurt. De cliënt moet het ook weten als persoonsgegevens aan andere instanties worden gegeven.

▶ **Inzagerecht**

De cliënt heeft het recht om te bekijken welke gegevens de sociale dienst vastlegt. Daarnaast mag de cliënt vragen wat het doel is om de gegevens op te slaan en waar de informatie vandaan komt.

▶ **Correctierecht**

De cliënt heeft het recht om foute gegevens te laten corrigeren en gegevens te laten schrappen als die niet van belang zijn voor de sociale dienst. Als de cliënt een verzoek indient, moet de sociale dienst daar binnen 4 weken op reageren. Wil de sociale dienst niets corrigeren of schrappen, dan moet zij wel een goede reden hiervoor geven.

Persoonsgegevens en de uitvoering van de Wwb

De sociale diensten moeten zich aan al deze regels van de Wbp houden. Daarnaast gelden nog de regels van de wet SUWI en de Wwb die gaan over het verwerken van persoonsgegevens. Daarin staan de instanties genoemd die aan de sociale dienst informatie moeten geven over Wwb-cliënten. Daarnaast heeft de cliënt een inlichtingenplicht: hij moet zelf informatie geven die van belang is voor de uitkering en voor het vinden van werk.

De Wwb is 'gedecentraliseerd'. Dat wil zeggen dat de gemeenten een grote vrijheid hebben in de wijze waarop zij deze wet uitvoeren. In de Wwb staat niet welke gegevens gemeenten mogen verzamelen: dat is vastgelegd in andere wetten.

In de Wwb staat dat degene die aanklopt bij de sociale dienst zich moet legitimeren: de cliënt moet zijn identiteitsbewijs (paspoort, identiteitskaart of rijbewijs) laten zien. En het Burgerservicenummer (BSN) moet in de administratie van de gemeente worden vastgelegd. Dat vormt dan de basis voor het dossier van de cliënt.

De cliënt heeft de plicht om zelf informatie te geven

Met het Burgerservicenummer kan de sociale dienst al direct heel veel persoonsgegevens inzien die bij andere instanties van de overheid bekend zijn. Dat gaat via het zogenaamde Suwinet: de burger hoeft niet telkens bij elk loket hetzelfde verhaal te vertellen. Suwinet is geregeld in de wet SUWI.

Suwinet: inkijk in persoonsgegevens

Het Suwinet is een elektronische snelweg. Alleen bepaalde instanties krijgen toegang tot het Suwinet. Zo kunnen zij gegevens van burgers inzien die al ergens anders bij de overheid bekend zijn. Ze mogen niet *alle* gegevens inzien. Alleen de informatie die zij nodig hebben om hun werk uit te voeren. De sociale dienst mag alleen gegevens inzien die nodig zijn om het recht op bijstand te bepalen en voor het helpen bij het zoeken naar werk.

Dat zijn gegevens over:

- met wie je in huis woont, je partner en kinderen;
- je huidige werk en al je voorgaande banen en wat je daar hebt verdiend;
- opleidingen;
- inkomen, uitkeringen, nu en in het verleden;
- je huis en ander onroerend goed;
- je auto, caravan, aanhanger;
- heffingskortingen en toeslagen,
- rekeningnummers en banksaldo's.

Binnen de sociale dienst mogen ambtenaren alleen gegevens van hun cliënt zien die zij nodig hebben om hun taak uit te kunnen voeren. Dus niet alle ambtenaren mogen alle gegevens inzien. Bovendien hebben ze een geheimhoudingsplicht.

De wet SUWI bepaalt:

- welke instanties Suwinet mogen gebruiken om gegevens in te zien (gebruikers);
- welke instanties hun cliëntgegevens mogen laten inzien (bronnen);
- welke maatregelen bronnen en gebruikers moeten nemen om het gebruik goed te regelen en te beveiligen;
- dat zij moeten laten zien (op papier) dat zij zorgvuldig met gegevens omgaan.

**Niet alle
ambtenaren
mogen alle
gegevens
inzien**

In de bijlage staat een schema met de instanties die Suwinet gebruiken en de instanties waarvan de cliëntgegevens ingezien kunnen worden. →

Veilig gebruik van persoonsgegevens

Voor cliëntenraden is het belangrijk te weten dat sociale diensten ervoor moeten zorgen dat er zorgvuldig met persoonsgegevens wordt omgegaan. Ze moeten dit ook aan kunnen tonen.

Dat zijn technische maatregelen.

- De gemeente moet vaststellen welke ambtenaren welke gegevens nodig hebben bij de uitvoering van hun taak (autorisatie).
- Iedere gemeente moet controleren of iedereen zich aan de regels houdt. Van elke ambtenaar moet worden bijgehouden van wie hij welke gegevens raadpleegt. Dat heet 'loggen': een overzicht maken van het gebruik.

De sociale diensten krijgen log-rapportages over het gebruik van het Suwinet. De sociale diensten moeten zelf log-rapportages regelen over het gebruik van hun eigen computersystemen om zo te controleren of er zorgvuldig wordt gewerkt. In de lograpportages kunnen ze zien of er bijvoorbeeld buiten kantoortijd persoonsgegevens zijn opgezocht. Of dat er gegevens zijn bekeken van burgers die geen cliënt zijn en met wie de ambtenaar dus niks te maken heeft.

De sociale dienst moet verder een beveiligingsplan hebben: wat wordt er gedaan om veilig om te gaan met de persoonsgegevens. De sociale dienst moet voldoen aan de veiligheidsnormen die voor de hele gemeente gelden. Deze basisnormen staan in de zogenaamde Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (de BIG). Die normen gaan over het afsluiten van dossierkasten tot en met het beveiligen van computers tegen hacken. Sociale diensten moeten daarnaast óók voldoen aan extra veiligheidseisen die staan in het zogenaamde SUWI-Normenkader. De gemeente moet controleren of de dienst daaraan voldoet. De uitkomsten van die controle moeten in een rapport worden opgenomen. Dat rapport, de verantwoording, moet naar het college van B&W.

Het college van B&W is verantwoordelijk voor het omgaan met persoonsgegevens. Het college moet periodiek aan de gemeenteraad een rapport sturen om zich te verantwoorden over het gebruik van de

Hoe veilig
gaat de
sociale dienst
om met
gegevens

persoonsgegevens in de hele gemeente. Daarin moet duidelijk staan hoe veilig de sociale dienst met gegevens van Wwb-cliënten is omgegaan.

Wijkteams en keukentafelgesprekken

In 2015 gaan de meeste gemeenten werken met sociale teams of wijkteams. Misschien moet u voor de aanvraag van een uitkering naar zo'n wijkteam. Het gesprek dat wijkteams voeren met cliënten wordt wel het 'keukentafelgesprek' genoemd. Ook voor de wijkteams geldt de Wet bescherming persoonsgegevens.

De gemeente moet kunnen aangeven waarom de gegevens die het wijkteam vraagt van belang zijn voor de uitkering. Ze mogen niet zonder meer maar van alles vragen. De gemeente moet ook in dit geval informatie aan de cliënt geven, over welke gegevens worden verzameld, het doel daarvan, het inzage- en correctierecht.

Ook voor de gegevens die de wijkteams verzamelen, geldt de BIG en het SUWI-normenkader. Het gebruik van de gegevens moet ook worden gecontroleerd en er moet verantwoording over worden afgelegd. Als het wijkteam gegevens doorgeeft aan andere instanties (bijvoorbeeld het maatschappelijk werk), moet dat in een overeenkomst tussen de gemeente en die instantie zijn vastgelegd.

Ook voor de wijkteams geldt de Wbp

Wat moet de gemeente doen?

De overheid moet kunnen garanderen dat gegevens van burgers in veilige handen zijn. Dat geldt des te meer voor al die zeer persoonlijke gegevens die van bijstandsccliënten worden opgeslagen.

Gemeentelijke sociale diensten gaan niet altijd even zorgvuldig met cliëntgegevens om. De Inspectie SZW heeft dit al een aantal keren vastgesteld. Staatssecretaris Klijnsma heeft geëist dat sociale diensten eind 2014 de veiligheid van persoonsgegevens van hun cliënten op orde hebben. De gemeenten hebben gezegd dat dit gaat lukken.

De cliëntenraad doet er goed aan om dit onderwerp op de agenda te zetten en te houden.

Aandachtspunten cliëntenraden

Wat mag de cliënt van een sociale dienst verwachten die het belangrijk vindt zorgvuldig met persoonsgegevens om te gaan?

Informatie voor de cliënt

- ▶ **De cliënt moet op papier en in een gesprek uitleg krijgen. Welke gegevens worden verzameld? Voor welk doel gebeurt dat? Wat wordt er met die gegevens gedaan (opgeslagen in het dossier, doorgeleverd aan andere instanties, hoe lang worden ze bewaard)?**
- ▶ **Informatie over inzagerecht en correctierecht.**

Check hoe het zit met de informatie aan cliënten:

- Is er een folder over de gegevens die de gemeentelijke sociale dienst verzamelt?
- Wordt er voldoende en begrijpelijke informatie gegeven over de verwerking van persoonsgegevens, waarom dat is en wat er met de persoonsgegevens gebeurt?
- Krijgt de cliënt voldoende informatie over het inzagerecht en het correctierecht en wat hij moet doen om dat recht te gebruiken?

Raadpleeg de site van het College Bescherming Persoonsgegevens: www.cbweb.nl ➔ of www.mijnprivacy.nl ➔. Daarop staat uitleg voor burgers over hun recht op privacy. Er staan ook formulieren op voor het opvragen van de gegevens die instanties, zoals de sociale dienst, verwerken.

Wat burgers zelf kunnen doen ➔

Wat organisaties moeten doen ➔

Beveiligingsplan en controle uitvoering

De sociale dienst heeft een *beveiligingsplan* persoonsgegevens. Hierin staat precies wat zij doet om de persoonsgegevens te beschermen. Het gaat om technische maatregelen, maar ook om het scholen van het personeel. In het plan staat hoe zij de uitvoering controleert. En hoe de sociale dienst regelmatig toetst of doelbinding en proportionaliteit in orde zijn. ➔

De sociale dienst controleert hoe er met de persoonsgegevens van cliënten wordt omgegaan. Zij maakt een verantwoording op papier van de conclusies.

Wat wordt er met de persoonlijke gegevens gedaan?

De gemeente legt het Beveiligingsplan en de *Verantwoording* voor aan de gemeenteraad. Die kan dat goedkeuren of afkeuren.

Een serieuze gemeente schoolt zijn personeel als het gaat om zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens. Sociale dienst-ambtenaren tekenen een aparte geheimhoudingsverklaring.

De cliëntenraad krijgt van de sociale dienst informatie over de beveiligingsplannen, de resultaten van controles en de maatregelen die genomen worden.

- Vraag de wethouder op welke manier ervoor gezorgd wordt dat de gegevensbeveiliging van het Suwinet en andere systemen voor de verwerking van persoonsgegevens op orde is.
- Vraag het Beveiligingsplan op en de Verantwoording. Ga hierover in gesprek met de sociale dienst en de wethouder, en vraag uitleg.
- Vraag hoe goed de sociale dienst is met de beveiliging. Vraag wat de sociale dienst eraan doet om eind 2014 de beveiliging op orde te hebben. En vervolgens: om de beveiliging op orde te houden.
- Zorg dat dit onderwerp telkens op de agenda staat in het overleg met de gemeente. Vraag de periodieke verantwoording (de resultaten van de controles) op.
- Vraag om het concept Beveiligingsplan en de Verantwoording voor advies voor te leggen aan de cliëntenraad.

Normen en handreiking

De sociale dienst voldoet aan de basisnorm van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) die voor de hele gemeente geldt (de BIG) en de extra eisen voor het werken met Suwinet: het SUWI-Normenkader.

De gemeente is vrij om de omgang met gegevens, binnen de wettelijke kaders, zelf in te vullen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) heeft een handreiking met richtlijnen ➔ gemaakt. Daarin staat hoe de omgang met gegevens ingericht kan worden waarbij de privacy van burgers zo goed mogelijk wordt gewaarborgd. Het proces hiervoor heet triage. Voor de invulling van lokale processen heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) verschillende privacy-tools beschikbaar ➔.

**Zorg dat dit
onderwerp
op de agenda
blijft staan**

- Vraag of het college deze landelijke handreiking volgt door in het hulpverleningsproces triage te gebruiken.
- Vraag de wethouder aan te geven op welke punten wordt afgeweken van de landelijke triage en wat daar de redenen voor zijn.
- Erkent het college het belang van een goed privacyprotocol? Zo nee, hoe denkt het college de zorgvuldige omgang met (medische) persoonsgegevens in wijkteams te garanderen? Zo ja, is het privacyprotocol al opgesteld? Zo nee, waarom niet en wanneer gaat dit gebeuren?
- Is het mogelijk dat het college deze zo spoedig mogelijk voor advies aan de cliëntenraad voorlegt?

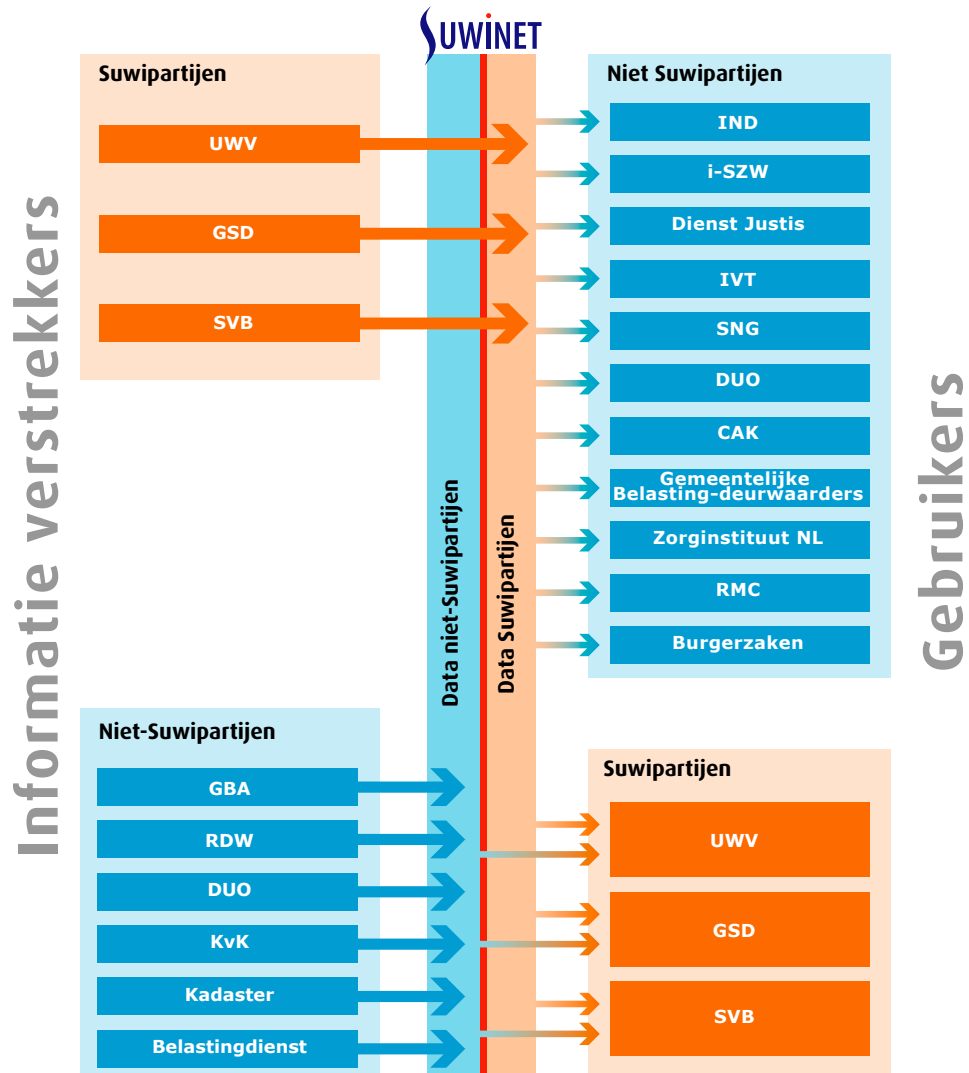
Contact met de achterban

- Informeer je achterban over de bescherming persoonsgegevens, de rechten van de cliënt en de wijze waarop de gemeente daar uitvoering aan geeft.
- Vraag cliënten wat hun ervaringen zijn.
- Leg problemen eerst voor aan het college van B&W, dan aan de gemeenteraad. Zijn de problemen dan niet opgelost:
  - informeer de gemeentelijk Ombudsman,
  - informeer het College Bescherming Persoonsgegevens,
  - informeer de Nationale Ombudsman.

Hou het onderwerp bescherming persoonsgegevens op de agenda.

**Informeer je
achterban!**

Bronnen en gebruikers Suwinet

UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
GSD	gemeentelijke sociale diensten (uitvoeringsorganisatie van de WWB)
SVB	Sociale Verzekeringsbank
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
RDW	Rijks Dienst voor het Wegverkeer
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
KvK	Kamer van Koophandel
IND	Immigratie en Naturalisatie Dienst van het ministerie van Veiligheid en Justitie
CAK	Centraal Administratie Kantoor
I-SZW	Inspectie SZW
Justis	Screeningsautoriteit van het ministerie van Veiligheid en Justitie
IVT	Interventieteams
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten
SNG	Stichting Nederlandse Gerechtsdeurwaarders